

Työttömien työkyvyn selvittely kunnallisessa työllisyydenhoidossa

Ratkaisuja TOTTA!-hankkeesta

TOTTA!-Työkyvyn ja työelämäosallisuuden tunnistaminen työllisyyden hoidon agendana
Lahden kaupunki, /ESR+-hanke
Hanke-aika: 11/2023-10/2026

Maijastina Setälä, kehityspäällikkö

Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta
Esittely 10.6.2026

Taustoitus – miksi Lahti lähti hakemaan hanketta

- Lahden pitkäaikaistyöttömien määrä n. 3500 (31.12.2024) joista yli puolella arvioitiin olevan monialaisen tuen tarvetta ja osatyökykyisyyden tuomia työllistymisen rajoitteita
- Te24-muutos eli valtakunnallinen siirtymä kuntavetoisesti toteutettavaan työllisyydenhoidon viranomaisvastuuseen
- Kunnan KELA:lle maksamat työmarkkinatuen kuntaosuuksien määrä (ns. sakkomaksut) erittäin korkealla tasolla.
- Täsmätyökykyisten työllistyminen avoimille työmarkkinoille heikkoa, vaikka työvoimapulaa on ollut
- Samaan aikaan tapahtuneet HVA-uudistus ja TE24-muutos muodostivat merkittävän viitekehikon hankkeen taustalle = tarve uudentlaiselle osatyökykyisten työttömien tilannetarkastelulle monitoimijaisesti
- Saimme 1,5 M euron rahoituksen TOTTA-hankkeelle = merkittävä yhden toimijan rahoitus valtakunnallisestikin katsottuna.

HANKKEEN MALLI:

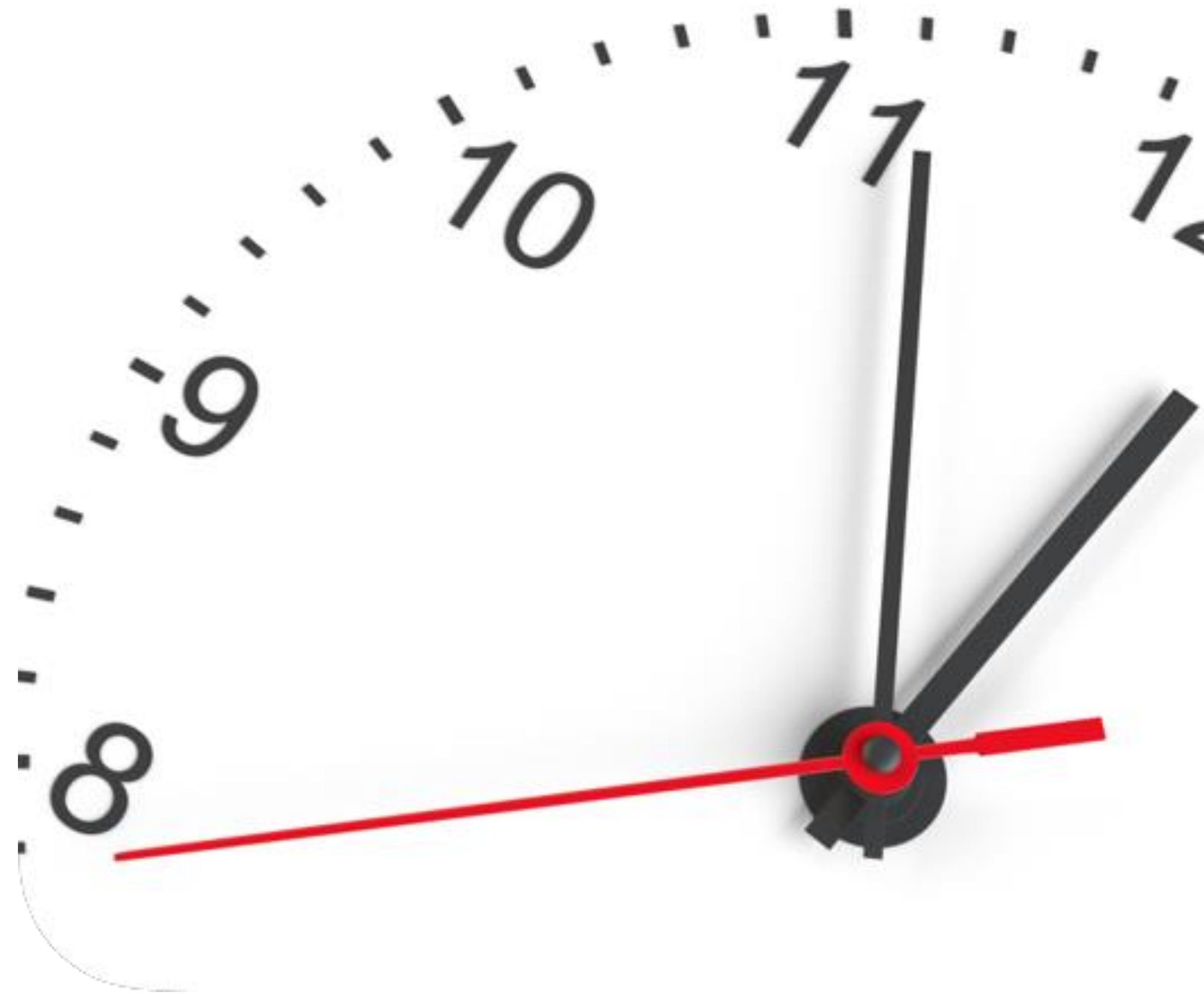
- Moniammatillinen työkykytiimi kartoittaa asiakkaan jäljellä olevan työkyvyn ja laatii jatkosuunnitelman.
- Vastuutyöntekijä:
 - kokoaa tarvittavat toimijat ja palvelut yhteen, jotta asiakas saa tarvitsemansa palvelut ja etuudet oikea-aikaisesti.
 - kulkee rinnalla ja edistää yhdessä asiakkaan kanssa jatkopolkujen ja palveluiden käynnistymistä.

Innovaatiivinen kumppanuus: yksityinen terveystoimija + kunnallinen työllisyshanke

Hankkeen päätavoitteena oli rakentaa työkyvyn selvittelyn toimintamalli osaksi kunnallista työllisyydenhoitoa.

- kehittää käytännönläheinen ja vaikuttava toimintamalli, jonka avulla voidaan tunnistaa yli 30-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien työkyvyn haasteita ja osallisuuden esteitä.
- toimia yhdyspintana ja kokeilualustana sosiaali- ja terveystalouden sekä työllisyyspalveluiden välillä
- pilotoida työkykyarviointiperustaista mallia pitkään työttömänä olleiden osatyökykyisten työttömyyden päättymiseksi

Tuloksia:

- Hankkeessa tähän mennessä asiakkaita ollut lähes 300 (tavoite 400)
- Asiakkuus päättynyt lähes 200
- Aktiivisia asiakkuuksia noin 100

- Miehiä 56%, naisia 44%
- 30-54 -vuotiaita 67% ja yli 54-vuotiaita 33%

- Koulutusaste:
 - 61% lukio, ammatillinen koulutus
 - 28% peruskoulu, kansakoulu
 - 6% opistoaste, korkeakoulu, amk
 - 5% ei lainkaan koulutusta

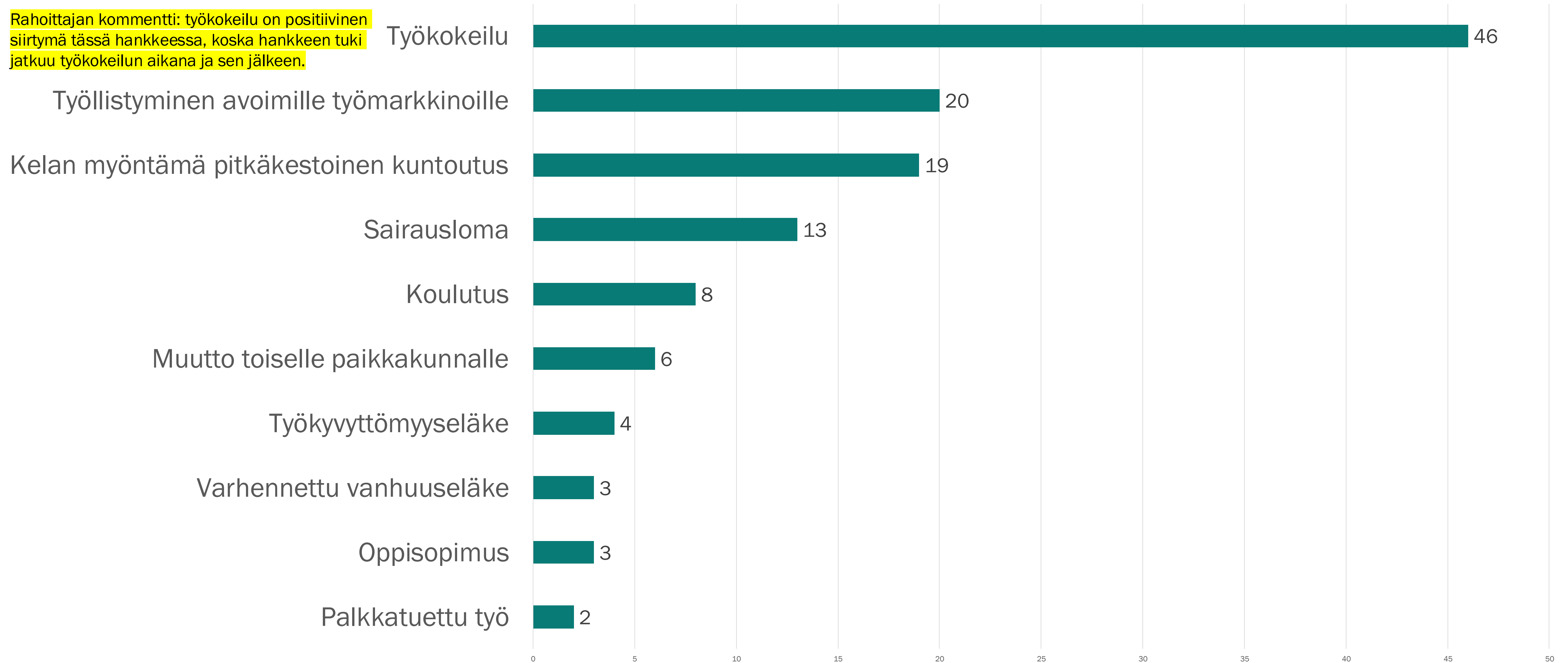
Myönnetyt
sairauspäivärahat ja
kuntoutukset ovat
tuoneet säästöä
työmarkkinatuen
kuntaosuuksiin arviolta
- 200 000€

Positiivisten
siirtymien
määrä
n. 60%

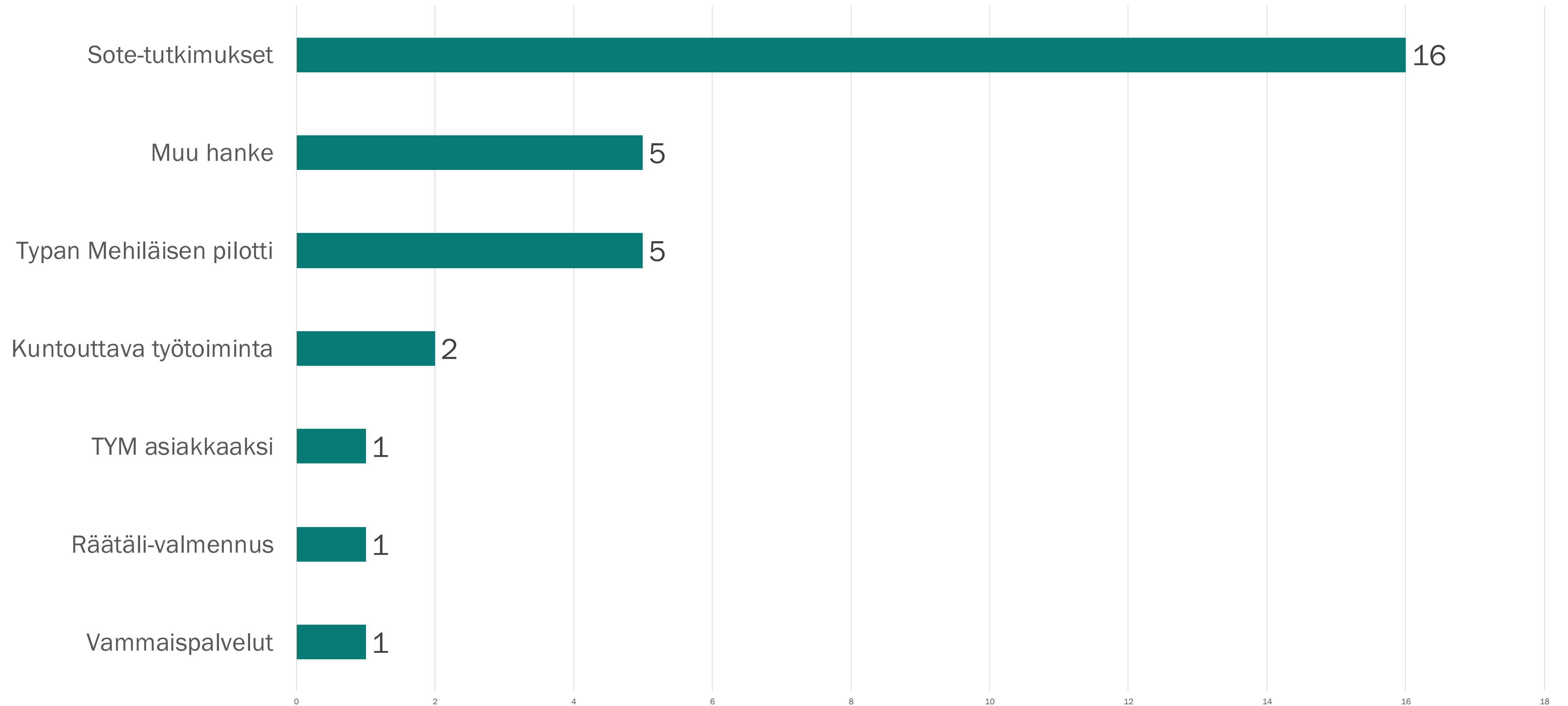
Kaava: Laskettu jokainen sairausloma- ja kuntoutuskuukausi jokaisen asiakkaan kohdalta eli kuukaudet, jolloin on muun etuuden piirissä ja kerrotaan 400€ (pitkäaikaistyöttömän työmarkkinatuen kuntaosuus per kk).

TOTTA!-hankkeen asiakkaiden positiiviset siirtymät (N=124)

Rahoittajan kommentti: työkokeilu on positiivinen siirtymä tässä hankkeessa, koska hankkeen tuki jatkuu työkokeilun aikana ja sen jälkeen.

Muut siirtymät (N=31)

Työkykytiimi tukee asiakkaan etenemistä kohti pysyvää ratkaisua

Kohderyhmänä ovat yli 30-vuotiaat pitkäaikaistyöttömät lahtelaiset, joilla on moninaisia työllistymisen esteitä.

Hankkeen toiminnan ydinsisällöt:

Jäljellä olevan työkyvyn kartoitus moniammatillisesti ja toiminnallisesti eri ympäristöissä:

- Ostopalvelulääkärin kriittinen merkitys.
- Toiminnallinen työkyvyn kuvaus-mittari.
- Yksilöllisesti työkykytiimin selvittelyyn kytketty valmennus kohti kuntoutusta, kouluttautumista tai työtä.
- Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisellä on suuri merkitys.
- Työkykytiimin suuri rooli: asiakkaan valmistelu lääkärille ja vastuu moniammatillisesti laaditun suunnitelman edistymisestä lääkärikäynnin jälkeen.

Työkyvyn selvittäminen hankkeen toimenpiteenä

Osana hanketiimiä on työskennellyt Mehiläisen lääkäri

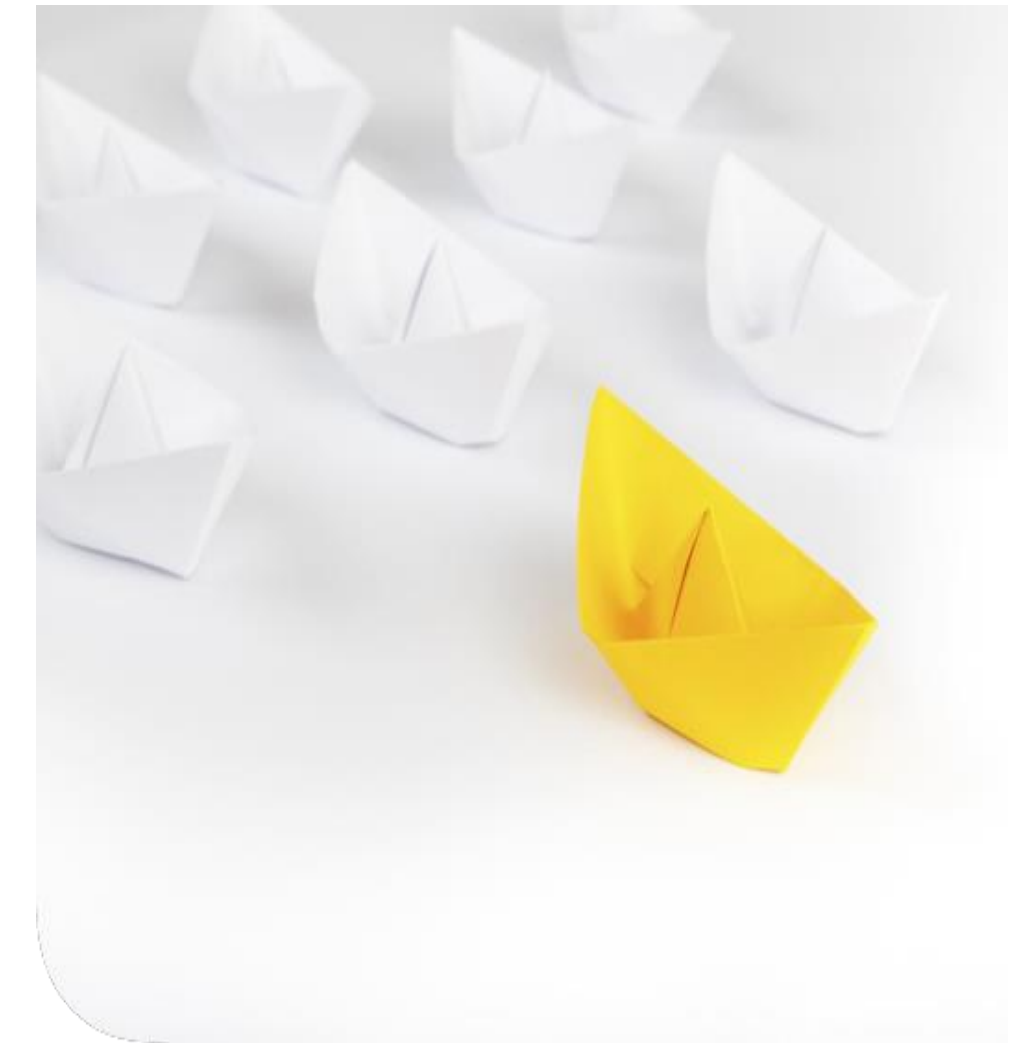
- Sote-koulutetut työkykykoordinaattorit haastattelevat asiakkaat, kokoavat tarvittavat tiedot, konsultoivat lääkäriä asiakkaiden tarpeista lääkärin vastaanotolle, varaavat lääkäriajat ja auttavat asiakasta mahdollisten lääkärin määräämien tutkimusten, hakemusten tai muiden asioiden hoidossa
- Yhteistyössä lääkärin kanssa on pilotoitu työkyvyn selvittelyn malleja ja kartoitettu työkykyyn liittyviä haasteita sekä mahdollisia jatkopalveluja
- Lääkärin vastaanotolla on käynyt lähes 190 hankeasiakasta
- Työkykykoordinaattorit konsultoivat lääkäriä asiakastapauksista viikottain ja niissä käsiteltiin n. 280 asiakastapausta

Työkyvyn selvittäminen hankkeen toimenpiteenä

Lääkärin työnkuvan keskiössä:

Arvioi asiakkaan työkykyä ja jatkopalveluiden tarvetta:

- Sairauksien diagnosoinnin ja hoidon edistäminen (vuosien viiveitä)
- Kuntoutustarpeen selvittäminen ja edistäminen ja oikea-aikaisten etuuksien hakeminen
- Työkyvyttömyyseläkehakemus on ollut mahdollista jättää jos:
sairauspäivärahat (300pv) on käytetty, edellyttävät kuntoutukselliset toimenpiteet on toteutettu ja on selkeästi tiedossa työkyvyttömyyseläkehaun perusteena oleva vika, vamma tai sairaus
Jos näin ei ole ollut, niin lääkäri on tehnyt lähetteitä ja kirjannut suosituksia:
 - Suositus perusterveydenhuoltoon hakeutumisesta **54 kpl.**
 - Lähetete erikoissairaanhoidon **65 kpl.**

Jatkopolut

- **eläkehakemus**
- **kuntoutushakemus**
- **hakemus vammaispalvelujen työtoimintaan**
- **osatyökykyisen palkkatuelle**
- **Silloin, kun tarvetta perusterveydenhuollon tutkimuksille tai lääkärin B-lausunnolle eläke- tai kuntoutushakemusta varten, pullonkaulana on pääsy perusterveydenhuollon lääkärille (jono tällä hetkellä 3-4 kk)**

ICF-luokiteltuja asiakkaita kannattaa ohjata esim. lääkäripilotteihin, koska hyvin selvitelty taustatilanne edesauttaa lääkärin arviota esim. B-lausuntoa varten.

- +
○

Työkyky jää tunnistamatta – toiminnallinen ICF-mittari ratkaisee aukon

Uusi malli auttaa arvioimaan työkyvyn kokonaisvaltaisesti

Nykytila vs. toiminnallinen ICF-mittari

ICF on WHO:n kansainvälinen luokitus, jonka avulla kuvataan yksilön toimintakykyä ja arjessa selviytymistä yhtenäisellä kielellä eri ammattilaisten välillä.

Nykytilanne

- Haastattelut
- Työssä olevat työkyky heikentynyt, työttömät
- Hajanainen
- Heikosti siirrettävä
- Epäselvä kuva työkyvystä

Toiminnallinen ICF-mittari

- Työtehtävät
- Työttömät
- Yhtenäinen ICF
- Siirrettävissä monelaisiin toimintaympäristöihin
- Tarkka kuva työkyvystä (lääkärin käyttöön yhteenveto ja graaffi)

Mittarista näyttöä käytännössä

✓ Asiakasohjauksen lähteet ja yhteistyöverkosto

Yhteistyökumppaneina ja lähettävinä tahoina:

- työllisyyspalvelut ja TYM
- hyvinvointialueen mielialatyöryhmä, psykologit ja lääkärit, sekä yksittäistapauksessa psykoosityöryhmä

✓ Kaikilla asiakkailla tunnistettu osatyökykyisyys ja löydetty jatkopolut

 Laajenemassa: Ympäristöpaja → nuorisopajat → P-H hyvinvointialue

 Jonossa: 45 asiakasta

Mitä TOTTA! tekee toisin

- Työkykyä kuvataan toiminnallisesti aidoissa työtehtävissä valmennuskoordinaattorien tuella ja tiiviissä lääkäri-työkykykoordinaattoriyhteistyössä, selkeällä etenemistavoitteella.
- Tekeminen ei ole itseisarvo, vaan väline työkyvyn jäsentämiseen ja ohjautumiseen työllistymiseen, etuuteen tai hoitoon.

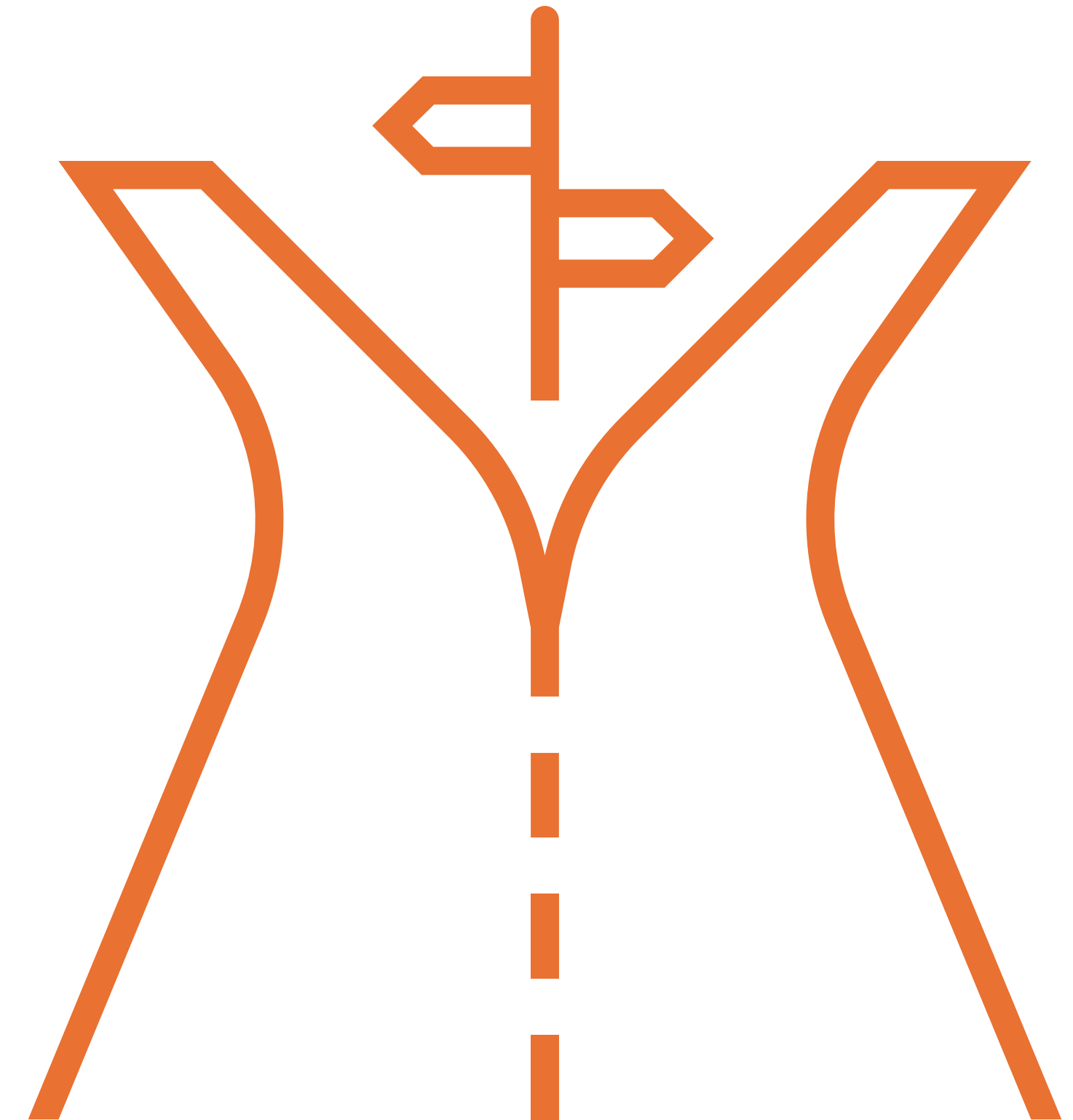
Tämä tarkoittaa
käytännössä:

*Motivaatiota ei voi olettaa
etukäteen. Se syntyy, kun
ihminen tulee kuulluksi ja
näkee realistisen suunnan
eteenpäin.*

Mitä pelissä? – kuntatalous: työllisyydenhoidon kustannukset, kuntien elinvoimainen tulevaisuus, panostukset työttömien työkyvyn tukemisessa

Riittävän kattavalla, oikea-aikaisella
terveydentilaselvittelyllä minimoidaan yksilöön
kohdistuvia työttömyydestä kertautuvia ikäviä
inhimillisiä vaikutuksia, vähennetään tarvetta
raskaisiin vuosien/jopa vuosikymmenten
työttömyyden aikaisiin palvelupolkuihin ja
vaikutetaan myönteisesti kuntatalouteen.

Kyse on rohkeudesta innovatiiviseen eri
toimijoiden yhteiseen ajatteluun suhteessa
työttömien terveydentilaselvittelyn toteuttamisen
tapoihin ja selvittelyn niin yksilölle kuin toimijoille
tuottamiin hyötyihin.

Mitä TOTTA!-hankkeen perusteella kannattaisi muuttaa?

- 1. Työkyvyn varhainen tunnistaminen työttömyyden alkuvaiheessa**
Työkykyä tulee käsitellä samanaikaisesti ja rinnakkain työllistymisen edellytysten kanssa: ehkäistään työttömyyden pitkittymistä terveydentilaan liittyvien riittämättömien selvitysten vuoksi. Uudenlaista ajattelua myös yksityisen terveydenhuollon hyödyntämiseksi työttömille.
- 2. Painopiste passiivisesta odottamisesta toiminnalliseen ja varhaiseen tukeen**
Työkykyä tarkastellaan toiminnallisesti ennen kuin työttömyys ja kokonaistilanteen kuormitus ehtivät heikentää sitä pysyvästi.
- 3. Asiakas aktiiviseksi toimijaksi ja työpolut realistisiksi**
Tavoitteet määritellään yhdessä asiakkaan kanssa, motivaatiota ei oleteta vaan rakennetaan, ja eteneminen perustuu yksilöllisiin, työelämän todellisuutta vastaaviin polkuihin.

TOTTA!-hanke osoittaa, että todellinen vaikuttavuus osatyökykyisen työnhakijan kohdalla syntyy, kun työkyky, terveys ja mahdollisuudet työllistyä käsitellään samanaikaisesti, toiminnallisesti eikä erillisinä prosesseina.